

GİRNE ÜNİVERSİTESİ

FEN, SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Yasal Dayanak, Tanımlar, Etik kurulu Yapısı, Üyelerin Nitelikleri, Görev ve Yetkileri

Amaç

Madde 1- Bu Yönergenin amacı; Girne Üniversitesine bağlı birimlerde yürütülen veya üniversite mensuplarının ve öğrencilerinin insan katılımcılardan veri elde etmeyi gerektiren tüm bilimsel araştırma, yayın, test, uygulama, eğitim-öğretim, hizmet ve sanat etkinliklerinde etik değerlendirmelere ilişkin, görüş bildirmek, araştırma önerilerini ve uygulamaları incelemek ve gerektiğinde etik iznini iptal etmek üzere mevcut ilke ve kurallar çerçevesinde kurallar oluşturmak ve bu amaçlar doğrultusunda çalışmak amacıyla oluşturulacak Etik Kurulunun yapısını, görevlerini, yetki ve çalışma usullerini düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönerge;

1. Girne Üniversitesi mensupları ve öğrencilerinin yapılan insan katılımcılardan veri elde etmeyi gerektiren bilimsel araştırma ve çalışmalar ile gerçekleştirilen bilimsel etkinlik, proje, desteklenen ve/veya yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,
2. Yüksek lisans ve doktora öğrenciliği sırasında yapılan tez ve bilimsel yayınlar ile yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,
3. Etik Kurulunun yapısını, görevlerini ve çalışma biçimini, Kurulun amaçlarını, işleyişini, Kurula başvuru ve Kurulun değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgileri,
4. Etik Kuruluna başvuru ve ilgili değerlendirme süreçlerine ilişkin konuları,

Yasal Dayanak

Madde 3- Bu Yönerge YÖDAK Etik Koordinasyon Kurulu Tüzüğü'nün 44. Maddesi ile TC. 2547 Sayılı Yüksek öğretim kanunu'nun senatonun görevlerini düzenleyen 14. Maddesi ve üniversitelerde bilimsel denetimi düzenleyen 42. Maddesi ile uyumlu olarak bilim etiğine ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat hükümlerine dayanarak düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4- Kurulun çalışmalarında kullandığı bazı kavramların tanımları aşağıdaki gibidir.

a) **Üniversite:** Girne Üniversitesini,

b) **Rektör:** Girne Üniversitesi Rektörünü,

c) **Etik Kurulu:** Girne Üniversitesi Fen, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunu,

ç) **Senato:** Girne Üniversitesi Senatosunu,

d) **Üniversite Mensupları:** Üniversiteye bağlı çalışmakta olan akademik ve idari personel ile bu Yönerge konularıyla sınırlı olarak öğrencileri,

e) **Üniversite Birimleri:** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Yasasında tanımlanan ilgili birimleri,

g) **YÖDAK:** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yükseköğretim Yasası'nın 7. Maddesi uyarınca oluşturulan Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulunu,

h) **Etik ilke ve kurallar:** Ulusal ve uluslararası anlayış ve bildirgeler çerçevesinde yer alan etik ilke ve kuralları,

i) İntihal: Başkalarının fikirlerini, yöntemlerini, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, şekillerini veya eserlerini sahiplerine bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan veya yazılı izin almadan kısmen veya tamamen kendi eseriymiş gibi sunmayı,

i) Uydurma: Araştırmaya dayanmayan veriler üretmek, sunulan veya yayınlanan eseri gerçek olmayan verilere dayandırarak düzenlemeyi veya değiştirmeyi, bunları rapor etmeyi veya yayımlamayı, yapılmamış bir araştırmayı yapılmış gibi göstermeyi,

j) Çarpıtma: Araştırma kayıtları ve elde edilen verileri tahrif etmeyi, araştırmada kullanılmayan yöntem, cihaz ve materyalleri kullanılmış gibi göstermeyi, araştırma hipotezine uygun olmayan verileri değerlendirmeye almamayı, ilgili kuram veya varsayımlara uydurmak için veriler ve/veya sonuçlarla oynamayı, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmeyi veya şekillendirmeyi,

k) Tekrar Yayın: Bir araştırmanın aynı sonuçlarını içeren birden fazla eseri tüm başvurularda, ayrı eserler olarak değerlendirilmek üzere sunmayı,

l) Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın amacına aykırı biçimde parçalara ayırarak ve birbirine atıf yapmadan çok sayıda yayın yaparak ayrı eserler olarak sunmayı,

m) Haksız Yazarlık: Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına görüş almadan dâhil etmeyi veya ettirmeyi, aktif katkısı olan kişileri, yayım sırasında veya sonraki baskılarda yazarlar arasından çıkartmayı veya çıkarttırmayı, yazar sıralamasını gereksiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmeyi,

n) Diğer Etik İhlaller: Yukarıda belirtilen etik ihlaller dışında kalan tüm etik ihlalleri,

o) Etik İhlal: Akademik ve bilimsel bir kurumun görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde bilimsel araştırma ve yayın, eğitim-öğretim ve hizmet etkinliklerinde etik ilke ve kurallara uymayan kasıtlı eylemleri,

ö) Etik Özensizlik: Akademik ve bilimsel bir kurumun görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde bilimsel araştırma, yayın, eğitim-öğretim ve hizmet etkinliklerinde etik ilke ve kurallara uymada özensizlik, dikkatsizlik, bilgisizlik ve deneyimsizliğe dayalı, kasıtlı olmayan eylemleri ifade eder.

Etik Kurulunun Yapısı, Üyelerin Nitelikleri ve Görev Süresi

Madde 5 –1) Etik Kurulu; Rektör tarafından görevlendirilen 6 üyeden oluşur. Disiplin cezası almış ya da hakkında etik ihlal veya etik özensizlik kararı verilmiş öğretim üyeleri Etik Kurulu üyesi olamaz. Etik Kuruluna atanan üyeler, Etik Kurulunun ilk toplantısında aralarından bir başkan ve bir başkan yardımcısı seçer.

2) Etik Kurulu üyelerinin görev süresi iki yıldır. Görev süresi biten bir üye yeniden görevlendirilebilir.

3) Etik Kurulu üyeliği;

a) Bir takvim yılı içinde, izinsiz ve mazeretsiz olarak birbirini izleyen üç toplantıya katılmama veya yasal bir neden bulunsa bile üç aydan fazla Etik Kurulu toplantılarına katılmama veya uzun süreli yurt dışında görevli izinli sayılma ya da üç aydan fazla sağlık raporu alma,

b) Etik Kurulu üyeliği sırasında disiplin cezası alması ya da hakkında etik ihlal veya etik özensizlik kararı verilmesi,

c) Üniversiteden ayrılma,

ç) Etik Kurulu üyeliğinden çekilme durumlarında sona erer.

Etik Kurulunun Görev ve Yetkileri

Madde 6– 1) Etik Kurulu;

a) Üniversitenin akademik ve idari birimlerinde bilim, yayın, eğitim-öğretim ve hizmet etkinliklerinde ortaya çıkan etik sorunlarda, etik davranış ilkeleri ve kuralları doğrultusunda, yeterli ve inandırıcı kanıtlara dayalı değerlendirme yapma ve görüş bildirme,

b) Gerekliğinde araştırma ve yayın etiği alanında yeni ilke ve kurallar oluşturma,

c) Etik ilke ve kuralların uygulanma yöntemlerini belirleme,

ç) Üniversitede temel alınacak etik ilkeleri ve politikaları geliştirme,

d) Hakkında değerlendirme yaptığı, karar aldığı ve görüş oluşturduğu etik konular ve sorunlarda tam bir gizlilik içinde çalışma görev ve yetkisine sahiptir.

Etik Kurulun Toplanması

Madde 7 –1) Etik Kurulu, başkanın çağrısı üzerine ayda en az bir kez olmak üzere, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır. Toplantı günü, saati ve gündemi toplantıdan önce üyelere yazılı olarak bildirilir. Gerekli görülürse, toplantı sırasında üyelere ek gündem verilir.

2) Etik Kurulu, gerektiğinde başkanının çağrısı ile olağanüstü de toplanabilir.

3) Etik Kurulu gerekli durumlarda çevrimiçi toplanabilir.

4) Etik Kurulu toplantıları, Başkanın yokluğunda Başkan Yardımcısı tarafından yürütülür.

Etik Kurulunun Çalışma Yöntemi

Başvuru Esasları

Madde 8-1) Kurul kendi usul ve esaslarını belirleyen bir yönerge hazırlar.

2) Kurul yapılacak başvuruları değerlendirmek için bir form hazırlar.

3) Formda, araştırmanın içeriği, yapılacak işlemler, eğer varsa katılımcılara verilecek rahatsızlığın niteliği ve boyutları ile deneylere katılacak personel ayrıntılı şekilde yer alır. Bütün başvurular ve alınan kararlar tarih ve sayı numarası verilerek kayıt altına alınır. Kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir. Girne Üniversitesi Fen,Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu web sitesinde yer alan bu formda aşağıdaki bilgilerin bulunması zorunludur:

a) Araştırmanın adı.

b) Araştırma yürütücüsü ve diğer araştırmacıların adı, ünvanı, görev yeri, iletişim bilgileri.

c) Gerekli durumlarda katılımcılar üzerinde prosedür uygulayacakların eğitim sertifikaları.

d) Araştırmanın yapılacağı merkez/merkezler.

e) Araştırmanın türü, içeriği, gerekçesi/amacı, başvuru tarihi, zamanı ve süresi.

f) Araştırmada elde edilen işlenmemiş ve işlenmiş verilerin saklanma süresi ve koşulları.

g) Kurul yaptığı değerlendirme neticesinde “uygun”, “düzeltmesi gerekir”, ya da “uygun değildir” şeklinde karar verir. Kararlar başvuru sahibine başvurunun yapıldığı tarihten itibaren

en geç kırk iř günü içinde yazılı olarak bildirilir. Bu süre proje değerlendirmesini de kapsar. Projenin karmaşıklığı veya birden çok bilim dalını ilgilendirdiği hallerde, Etik Kurul sözü edilen süreyi bir defaya mahsus olmak üzere onbeş iř gününü geçmeyecek şekilde uzatabilir.

h) “Düzeltilmesi gerekir” kararı verilen başvurular, başvuru sahibi tarafından düzeltildikten sonra kurulda tekrar değerlendirilir.

ı) Etik Kurul onayı alındıktan sonra projedeki ve çalışmaya katılacak kişilerdeki değişiklikler proje yürütücüsü tarafından Etik Kurula yazılı olarak bildirilir ve kurul onayı alınır.

i) Kurul yelerine ait başvurular görüşülürken ilgili kurul yesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

j) Başvuruların kabul ve değerlendirmeye alınma yetkisi Etik Kuruluna aittir, başvuru koşullarına uygun olmayan evrak değerlendirmeye alınmaz.

k) Daha nce Etik Kurulu tarafından incelenip karara bağlanmış bir başvurunun yeni kanıtlar sunulmaksızın yinelenmesi durumunda başvuru değerlendirmeye alınmaz.

Başvuruların Değerlendirilmesi

Etik Kurulu, etik onay istemlerine ilişkin başvurularda, başvuru dosyalarını aşağıdaki ilkeler ışığında değerlendirir:

1. Başvurular Kurul tarafından yalnızca etik açıdan değerlendirilir.
2. Etik Kurulu, değerlendirmelerini dosya üzerinden yürütür, gerektiğinde ilgili kişilerden yazılı ya da sözlü bilgi alabilir.
3. Etik Kurulu sekreterliğine ulaşan her dosya, Etik Kurulu Başkanı tarafından en yakın tarihte yapılacak toplantının gündemine alınır.
4. Etik Kurulu, gerekli gördüğü durumlarda niversite içinden veya dışından konu ile ilgili uzmanların görüşlerine başvurabilir.
5. Etik Kurulu yeleri incelemesini en fazla kırk gün içerisinde tamamlar. Toplantıda, incelenen durum, ilgili bilgi, belge ve kanıtlar eşliğinde değerlendirilerek kanaat belirtilir ve başvuru karara bağlanır.

6. Etik Kurulu değerlendirmelerini hukuki ve etik ilkeler çerçevesinde yapar. Etik Kurulu kararını toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla verir. Oyların eşitliği durumunda Başkanın oyu yönünde karar verilir. Alınan karar etik yargıların gerekçeleri ile birlikte, nihai rapor halinde düzenlenerek, toplantıya katılan üyelerin tamamı tarafından imzalanır. Karara karşı oy kullanan üyeler gerekçeli kararlarını nihai rapora ekler. Üyeler çekimser oy kullanamaz.
7. Hakkında etik ihlal/etik özensizlik kararı verilen kişi, etik ihlal/etik özensizlik kararına karşı ilgili kararın kendisine tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararın yeniden değerlendirilmesini Etik Kurulundan isteyebilir.
8. Etik Kurulu kararları ilgilileri dışında üçüncü kişilerle iletişim araçlarıyla paylaşamaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilimsel Araştırma Etiği ve Yayın Etiğine İlişkin Temel İlke ve Kurallar

Bilimsel Araştırma Etiğine İlişkin Temel İlkeler

Madde 9 - Her çeşit bilimsel araştırmada uyulacak temel ilke ve kurallar aşağıdaki gibidir:

1. Verilerin bilimsel yöntemlerle elde edilmesi esastır. Bunların değerlendirilmesinde, yorumunda ve kuramsal sonuçların elde edilmesinde bilimsel yöntemlerin dışına çıkılmaz, sonuçlar saptırılamaz, elde edilmemiş sonuçlar araştırma sonuçlarıymış gibi gösterilemez.
2. Fen,Sosyal ve beşeri bilimlerde yürütülen insan katılımcıdan veri elde eden araştırmalar kapsamında yapılacak saha araştırmalarında katılımcıların aydınlanmış rızası yazılı olarak alınır. Araştırma, bir kurumda yapılacaksa, katılımcıların rızasından sonra bağlı buldukları kurumun izni alınır.
3. Bilimsel araştırmalarda “Deneklere Zarar Vermeme” ve "Yaşama Saygı” ilkesi gözetilir. Araştırmalarda deneklere zarar vermemek esastır. Deneyin deneklere, deneyi yapacaklara, çevreye, hayvan ve insan sağlığına, kültür varlıklarına zarar vermemesi esastır.

4. Çalışmalara başlanılmadan önce gerekli izinler yetkili birimlerden yazılı olarak alınır. Bu çerçevede uluslararası beyanname hükümleri ve KKTC'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, ulusal mevzuat hükümleri ve mütabakat beyannamesi göz önünde bulundurulur.
5. Araştırmacılar ve yetkililer, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirmek ve uyarmakla yükümlüdür. Denekler olası riskler konusunda açık şekilde bilgilendirilmeli ve deneye katılım kararının etki ve baskı altında olmaksızın özgürce alınması ilkesine uymaya özen gösterilmelidir.
6. Araştırmacılar, kendi vicdanî kanaatlerine göre zararlı sonuçlara ve/veya onaylamadıkları uygulamalara yol açabilecek araştırmalara katılmama hakkına sahiptir.
7. Katılımcıların başladıkları araştırmaları bitirme zorunluluğu yoktur. İstedikleri anda araştırmadan çekilme hakkına sahiptirler.
8. Yapılacak çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgilerin, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanılması, gizliliğine riayet edilmesi ve korunması sağlanır.
9. Bilimsel araştırma için tahsis edilen imkân ve kaynaklar amacı dışında kullanılamaz.
10. Araştırmaya katılanlara ait kişisel bilgilerin, kişisel verilerin korunması ve saklanması ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuata uygun şekilde muhafaza edilmesi ve araştırmada kullanılması konusundaki sorumluluk araştırmacıya aittir.

Yayın Etiğine İlişkin Temel İlke ve Kurallar

Madde 10- Her çeşit bilimsel yayında uyulacak temel ilkeler şunlardır:

1. Bilimsel araştırmanın tasarlanması, planlanması, yürütülmesi ve yayına hazırlanması aşamalarında katkıda bulunmamış kişiler, yazar isimleri arasında gösterilemez.
2. Bilimsel yayınlarda bir çalışmadan yararlanırken, bilimsel atıf kurallarına uygun olarak kaynak gösterilir.
3. Henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tezler veya çalışmalar, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanılamaz.
4. Bilimsel bir araştırmanın doğruluk düzeyine kuşku düşürülmemesi ve bilimsel yanıltma biçimlerinden (özensiz araştırmacılık ve bilimsel sahtekârlık gibi) kaçınılması gereklidir.

5. Evrensel olarak tanınan bilim kuramları, bilim alanlarının temel bilgileri, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermeler ile ulusal ve uluslararası mevzuat dışında hiçbir çalışmanın tümü veya bir bölümü, izin alınmadan ve asıl kaynak gösterilmeden çeviri veya özgün şekliyle yayımlanamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yürürlük ve Yürütme

Yürürlük

Madde 11- Bu yönerge hükümleri, Girne Üniversitesi Senatosu tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 12- Bu yönerge hükümlerini Girne Üniversitesi Rektörlüğü yürütür.